

Diplomacija znanja

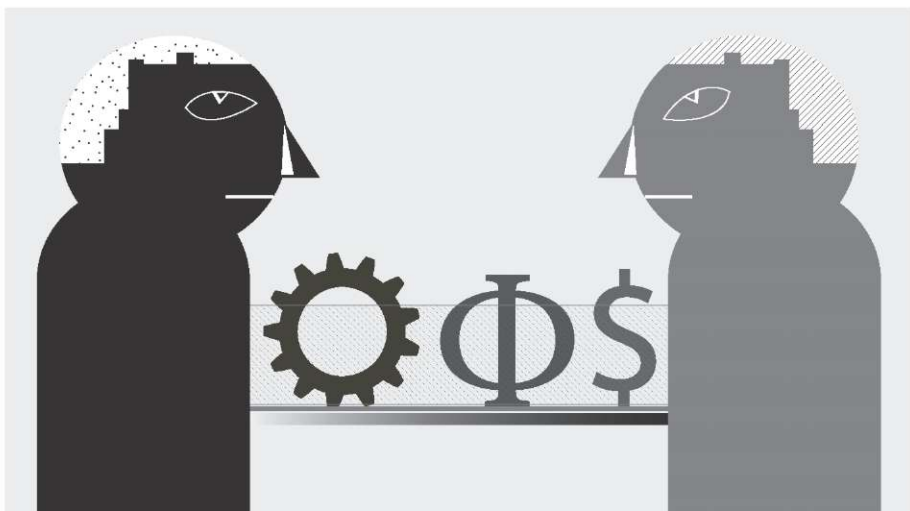
Anže Voh Boštic

Zaradi vse večje medsebojne povezanosti v svetu, pa naj bo to zaradi hitrega razvoja komunikacijskih in transportnih industrij ali ostalih dejavnikov globalizacije, se opažajo spremembe tudi v diplomaciji. Vse bolj pridobiva na veljavi tako imenovana javna diplomacija, kar pomeni komuniciranje aparatov zunanje politike ene države neposredno z javnostjo v ostalih državah. Javna diplomacija je torej v svojem bistvu oglaševanje stališč neke države v javnostih drugih z namenom vplivati na njeno vede-nje (Plavšak Kranjc 2004). To oglaševanje pa je raznovrstno in ena izmed vrst je tudi oglaševanje (in nato seveda tudi izvedba) možnosti izobraževanja, ki jih ponuja določena država na svojem ozemlju, v javnosti drugih držav.

Diplomacijo znanja bi lahko na podlagi Cum-mingsove definicije uvrstili v širše polje kulturne diplomacije. Definicija kulturne diplomacije pravi, da ta predstavlja »izmenjavo idej, informacij, umetnosti in drugih vidikov kulture med narodi in ljudmi, da bi razvijali medsebojno razumevanje« (Cummings 2003, 1), in izvedba izobraževalnih aktivnosti v neki državi z mednarodno udeležbo predstavlja prav tako izmenjavo (znanstvenih) idej in informacij.

Kulturno diplomacijo kot tako lahko glede na praktični vidik in vidik učinka razdelimo v dve vrsti. Ena so enkratni dogodki, ki so namenjeni kratki predstavitvi neke kulture, ki se največkrat odvijajo v okviru diplomatskih predstavništev

ali v različnih kulturnih ustanovah. Druga pa so aktivnosti, ki v tuji državi potekajo dlje časa, in so namenjene izobraževanju ali raziskovanju v okviru daljših časovnih izmenjav na področjih znanosti, športa ali kulture. V slednjem prime-ru tako neka oseba odide v tujo državo za dlje časa in je vključena v nekakšno »opazovanje z udeležbo« v drugi kulturi, kar je nedvomno in-tenzivnejša oblika od prve vrste, prav tako pa od udeleženca terja večjo zavezanost. Zanimivo pri tej drugi vrsti, ki jo sam imenujem diplomacija znanja, je, da so diplomatska predstavništva neke države le podporni člen, torej tisti, ki oglašuje in nudi informacije o teh aktivnostih, medtem ko glavno vlogo prej omenjenih »oglaševalcev sta-

lišč« igrajo univerze in ostale izobraževalne, kulturne in športne institucije.

V praksi dajejo države diplomaciji znanja velik poudarek. Na primer, postavlja internacionalizacijo svojih univerz in tudi ustanavljanje nemških šol v tujini kot temeljni cilj zunanje politike (Auswärtiges Amt 2008, 35). Francija postavlja kot eno izmed temeljnih nalog njihove diplomacije pomoč domačim fakultetam pri pridobivanju nadpovprečnih tujih študentov (France Diplomatie 2008). Združene države Amerike imajo v sestavi zunanjega ministrstva oddelek za izobraževalne in kulturne zadeve, ki podpira mednarodne izmenjave na področju akademskega, kulturnega, športnega in poklicnega sodelovanja (U.S. Department of State, Bureau of Educational and Cultural Affairs, n.a). Kitajska, kot predstavnica držav v razvoju, razume internacionalizacijo študijskih procesov kot nujno za njen nadaljnji razvoj, tako na akademskem kot tudi ekonomskem in socialnem področju (Tan 2009). Poseben primer na tem področju je Evropska unija, ki seveda nima diplomatsko-konzularnih predstavništev v državah članicah in tako v dobesednem pomenu ne vrši diplomacije znanja, vendar so pristopi podobni, saj ima dobro razvite programe mobilnosti (Erasmus in Leonardo da Vinci) za študente iz držav članic, katerih namen je izboljšati okolje za inovacije in ustvariti širšo evropsko zavest (European Commission 2009), in program Erasmus Mundus študija v Evropski uniji, ki je namenjen državam nečlanicam in podpira izobraževanje na podiplomskem študiju. Temeljne razloge za vršenje diplomacije znanja bi se dalo razdeliti v tri skupine. Prva obsega koristi univerze, torej koristi na mikronivoju. Vsaka kakovostna univerza si na nivoju pedagoške dejavnosti prizadeva privabiti študente iz različnih kultur ter vodilne profesorje z vsega sveta za prenos njihovih idej v pedagoški proces., obenem pa se skozi uspešno predstavljanje domačih univerz v tujini poskrbi za več mednarodnega sodelovanja univerz na področju raziskovalne dejavnosti, kar da dodano vrednost rezultatu raziskovalnega dela.

Druga skupina obsega koristi na mezonivoju, to pomeni na ravni posamezne države. V to skupino spadajo tipične koristi, ki jih diplomacija znanja ustvarja kot javna diplomacija, saj poskrbi za promocije in trženje države tuji javnosti. Pripadniki tuje javnosti med svojim bivanjem v državi gostiteljici spoznavajo njeno kulturo in se do neke mere indoktrinirajo v to kulturo. Posledice tega lahko segajo celo v varnostno dimenzijo: eden izmed glavnih izsledkov konference, z naslovom »Pametna moč v Obamovi administraciji: vloga mednarodnega izobraževanja in izmenjav,« ki se je maja 2009 odvila v Washingtonu, je bil, da izmenjave prispevajo k varnosti ZDA, saj neposredno izboljšujejo podobo ZDA pri tistih ljudeh, ki so določeno obdobje svojega študija preživeli v ZDA, ti pa nato to pozitivno percepcijo oglašujejo doma. Obenem je konferenca poudarila ekonomsko vrednost diplomacije znanja – mednarodni študentje na letnem nivoju naj bi na leto v ZDA prinesli 15 milijard ameriških dolarjev, poleg tega pa se nemalokrat po študiju med mednarodnimi in domačimi študenti ter podjetji stkejo močne poslovne vezi.¹

Najbolj občutljive pa so koristi na makronivoju, t. j. koristi neke države, ki so povezane s strukturno močjo te države v mednarodni skupnosti. Po teoriji Susan Strange ima tisti, ki poseduje moč v strukturi znanja moč določati, »kakšno znanje se odkriva, kako je shranjeno in kdo ga posreduje, s katerimi sredstvi, komu in pod kakšnimi pogoji« (Strange 1995, 115). V strukturo znanja je vpeta tako imenovana negativna moč, saj ima tisti, ki to moč poseduje, negativno zmoglost onemogočiti pridobivanje znanja drugim s tem, da jih izključiti iz virov znanja, namesto da bi jim to znanje posredoval (Ibidem, 113). Države se tako borijo za pridobitev znanja, ki bi jim pripomoglo k prevladi na tehnološkem področju, s to prevlado pa je nerazdružljivo povezana prevlada na ostalih pomembnih področjih v mednarodnih odnosih, kot sta obrambno in ekonomsko ter posledično tudi socialno področje. Lep primer te izključnosti iz virov znanja je počasen razvoj manj razvitih držav, vzrok katerega je prav pomanjkanje

¹ Konferenca se je odvila na Center for Strategic & International Studies. Za izsledke, sodelujoče in ostale podatke glej <http://csis.org/event/smart-power-obama-administration-role-international-education-and-exchange>.

tehnologije oziroma znanja, ki bi jim omogočilo tehnološki napredek in posledično tudi razvoj in boljše socialne razmere.

Države vlogo diplomacije v boju za strukturno moč znanja seveda ne obešajo na veliki zvon. Pa vendarle se v nekaterih poročilih da zaslediti tudi to težnjo. Določeni udeleženci prej omenjene konference (Center for Strategic & International Studies 2009) so na primer poudarili, da morajo ZDA ostati velesila na področju izobraževanja, če želi ohraniti status svetovne velesile, medtem ko poročilo ameriškega Zunanjega ministrstva trdi, da je ameriško »kulturno bogastvo« enako pomembno za zagotavljanje vodilnega mesta ZDA v svetu kot vojaške zmogljivosti (U. S. Department of State 2005, 1). Francosko zunanje ministrstvo priznava, da je »produkcija znanja obenem gonilo za ekonomski razvoj in gojišče za nove neenakosti« (France Diplomatie 2008). Ugledne fakultete si tako prizadevajo v svoje klopi zvabiti tiste študente, ki imajo potencial postati bodoči vodje na svojem področju, kar pomeni, da želijo kljub ekonomskim ugodnostim, ki jim jih prinašajo tuji študentje, ki po navadi plačujejo najvišje šolnine (Sobotna priloga 2009), znanje prenesti le na tiste, ki so najboljši, in ki se jih bo nato ali kot profesionalce zadržalo v državi gostiteljici in tako zadržalo monopol nad njihovim znanjem, ali pa bodo ti nato doma širili dobro besedo o univerzi in državi gostiteljici in tako pripomogli k doseganju ciljev na mezzonivoju.

In kakšne možnosti imajo male države v tekmovanju za pridobitev najboljših profesorjev, raziskovalcev in študentov in s tem doseganje ekonomsko-tehnoloških koristi v primerjavi z izobraževalnimi velesilami, kot sta ZDA in Velika Britanija? Vsekakor morajo univerze, skupaj z ostalimi relevantnimi akterji v gospodarstvu in vladi najti in izrabit »niše«, torej raziskovalno delovati na nekem ožjem območju, kjer lahko dosežejo odličnost. Kljub temu, da imajo male države na voljo manj sredstev za podporo univerz, se lahko ta sredstva pridobi iz drugega naslova, na primer iz skladov Evropske unije (za države članice EU oziroma ostale, ki pridobivajo

sredstva iz politik EU) ali zasebnih ustanov, ki zaradi ekonomskih razlogov delijo raziskovalni interes z univerzami (Sundquist 2005, 4–6).² Obenem se morajo povezovati z ostalimi univerzami z namenom projektnega sodelovanja in delitve stroškov. Ne nazadnje pa je pomembno tudi dobro sodelovanje z državnim diplomatskim aparatom z namenom izgraditi učinkovito diplomacijo znanja. •

*Literatura

1. <http://csis.org/event/smart-power-obama-administration-role-international-education-and-exchange> (18. november 2009)
2. Cummings, Milton C. (2003) Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Cultural Diplomacy Research Series. Washington, D.C.: Center for Arts and Culture. Dostopno na <http://www.culturalpolicy.org/pdft/MCCpaper.pdf>.
3. France Diplomatie (2008) Education and the Sciences: France's International Policy. http://www.diplomatie.gouv.fr/en/france-priorities_1/education-university_2274/index.html (18. november 2009)
4. European Commission (2009) Education and Training: The Erasmus Programme. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc80_en.htm (18. 11. 2009)
5. Plavšak Krajnc, Kristina (2004) Javna diplomacija: temeljni koncepti in trendi. V Teorija in praksa 41(3-4), str. 643–658.
6. Sobotna priloga: Diplomirati z ukradeno diplomo, 14. november 2009.
7. Strange, Susan (1995) Države in Trgi. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
8. Sundquist, Bo (2005) The Need for Strategic Planning and its Implementation at a Comprehensive Research University: Examples from Uppsala University. http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Bo_Sundqvist.1132840216947.pdf (19. november 2009)
9. Tan, Zhen (2009) Internationalization of Higher Education in China: Chinese-Foreign Cooperation in Running Schools and the Introduction of High-Quality Foreign Educational Resources. International Education Studies, 2(3), str. 166–171.
10. U.S. Department of State, Bureau of Educational and Cultural Affairs (n.a.) About the Bureau. <http://exchanges.state.gov/about.html> (18. november 2009)
11. U.S. Department of State, (2005) Cultural Diplomacy: The Linchpin for Public Diplomacy. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy.

² Avtor obenem opozarja, da je prevelika odvisnost od zunanjih virov financiranja slaba, saj jemlje univerzi svobodo odločanja.